

Só raak JSE se nuwe reëls die graanbedryf

Die Suid-Afrikaanse landbou vaar baie beter as Suid-Afrika se ekonomie, maar vir hoe lank gaan dit nog so wees? Belanghebbendes in die graanbedryf moet in hierdie verband veral kennis neem van nuwe reëls wat JSE-silosertifikate betref en die koste wat dit veroorsaak.

Suid-Afrika is in die 59ste plek uit 63 lande wat wêreldwye mededingendheid in 2020 betref, volgens die IMD World Competitiveness Center. Singapoer is eerste wat betref mededingendheid en Venezuela is in die laaste plek. Dit is nie 'n mooi storie nie. Ekonomiese vryheid is die sleutel tot welvaart en groei.

Luidens 'n verslag van die Amerikaanse The Heritage Foundation, "2020 Index of Economic Freedom", is Singapoer (eerste uit 186 lande) se punt vir ekonomiese vryheid 89,4 teenoor Suid-Afrika (105de uit 186 lande) se punt van 58,8 en Venezuela (179de uit 186 lande) se punt van 25,2.

As 'n belanghebbende in die Suid-Afrikaanse landboubedryf moet jy daarteen waak dat die land se moeilike omstandighede jou visie vir 'n vryer landboumark vertroebel. Wanneer vertroue in die plaaslike landboubedryf se demokratiese instellings in die private sektor, soos Graan SA (produsente-organisasie), Agbiz-Grain (opbergingsektor), Sagis (die Suid-Afrikaanse graaninligtingsdiens) en die JSE se landboumarkafdeling (prysbepaling), bevestigte word en bykomende reëls vereis word om vertroue in te boesem, moet ons onself afvra of ons ons probleme reg hanteer. Bykomende reëls in 'n vryemark ekonomie bring meer transaksiekoste mee, lei tot verlaagde mededinging en dan is almal in die waardeketting swakker daaraan toe. Dit is nie die oplossing nie.

Die JSE het op Vrydag 27 No-

vember wysigings en bykomende reëls afgekondig. Ek hoop dit sal uitvoerbaar wees en die belange van mededingers eerste stel. Dit gaan wel teen 'n koste wees. Die betroubaarheid van die JSE se silosertifikaatstelsel is een van die hoekstene van die JSE se landboumarkafdeling. Die waarborg wat silo-opbergers in die uitreiking van silosertifikate lewer, en die voorwaardes waarvolgens voorraad ten opsigte van JSE-silosertifikate opgeberg kan word, is noodsaaklik vir die werking van die mark.

VERHANDELING

■ Die JSE het voorgestel dat die laaste verhandelingsdag vir elke maand vroeër geskuif word na die 15de kalenderdag van die maand. Die verkorte tydperk sou produsente bevoordeel en AgbizGrain het dit teengestaan.

■ Opbergers wat JSE-silosertifikate uitreik en besit, word aan 'n strenger uitlaaitempo (30 besigheidsdae) onderwerp. Dit beperk mededinging, diskrimineer teen opbergers wat by graanverkope betrokke is, en beperk die produsent se toegang tot kopers. Indien dit nie vir die opberger moontlik is om voorraad volgens JSE-silosertifikate binne 30 besigheidsdae uit te laai nie weens uitlaaigleuwe wat reeds deur ander kliënte vol bespreek is, onderneem die opberger om die produk buite die normale werksure teen eie koste binne die periode van 30 besigheidsdae uit te laai. Die langposisiehouer en kopers van graan wat opbergers kan insluit wat die produk aankoop, sal in ken-

nis gestel word dat hy lewering met 'n strenger uitlaaitempo gaan ontvang. Hierdie reël is weer voordelig vir alle kopers van graan, wat die opberger insluit wat graan van ander opbergers aankoop.

OPBERGING

■ JSE se reëls word aangepas om 'n werkdag van agt uur pleks van nege uur te weerspieël om arbeidswetgewing na te kom. Silo's se uitlaaikapasiteit verlaag dus.

■ Die minimum uitlaaikapasiteit vir silo's per pad is nou 500 ton per dag in 'n werkdag van agt uur en nie meer 'n werkdag van nege uur nie. Sedert die werksure verminder het en die JSE nie meer die uitlaaivermoë per spoor in aanmerking neem nie, voldoen 55 silo's nie meer aan die JSE se vereistes nie. Verhoogde druk op paduitlaai word verskuif na opbergers weens Transnet se beperkte infrastruktuur vir spooruitlaai. Opbergers wat hierdeur geraak word, moet aanpassings maak of deregistreer.

■ Die JSE kan individuele opbergers se uitlaaikedules enige tyd op versoek oudit.

■ Opbergers moet binne die riglyne van die arbeidswet tydsgleuwe vir uitlaai buite die normale werksure en teen 'n redelike koste vir oortyd, beskikbaarstel. Indien die kliënt nie opdaag om die kommoditeit in ontvangs te neem nie, bly die kliënt aanspreeklik vir alle oortyd koste wat deur die opberger aangegaan is.

■ Opbergers sal tot die tonne-maat wat maandeliks in 'n gewese leweringmaand gele-

wer kan word, beperk word. Die JSE beperk nie ander markdeelnemers nie. Die reël beperk mededinging vir die opberger wat ook by verhandeling betrokke is.

■ Sodra 'n JSE-silosertifikaat vir uitlaaidoeleindes aangevra word, het die eienaar van die sertifikaat 'n tydperk van 60 werkdag waartydens alle voorraad op die JSE-silosertifikaat uitgelaaai moet word. Daarna verval die JSE-silosertifikaat se JSE-dagtarief. Die oorblywende voorraad is dan aan die opbergings- en tariefvoorwaardes van die individuele opberger onderhewig. Opbergingskoste kan dus verhoog.

GEVOLGTREKING

Die verwagting is dat die nuwe kontrakspesifikasies teen middel Januarie 2021 in werking sal wees. Die bykomende funksies kan nie sonder bykomende koste aangegaan of uitgevoer word nie. Is ons probleme by hul oorsprong opgelos of het ons net onnodige bykomende transaksiekoste vir almal in die waardeketting bygevoeg vir die jare wat kom? Gaan die besparings die ekstra koste in die waardeketting uitbalanseer? Nuwe reëls verhoog transaksiekoste en verminder mededinging in 'n vryemark landbouomgewing en dit is heeltemal onnodig. **LBW**

BRON: www.heritage.org/index/download

Mnr. Wessel Lemmer is hoofbestuurder van AgbizGrain en mnr. Jerry Maritz is voorsitter van AgbizGrain.